

נדחקים למצב של התפוררות והסתגרות. נוסף על העירעור-מבנים קורצת מבחוץ המציאות האירופית האנגלית, הפקידות המנדטורית הב"כירה המליבה ומאימת.

דוד שחר מספר את סיפורו בקול אנושי וטבעי ובקצב פנימי, ואתה מתהלך בעולם של חלום שנרקם מתוך נאמנות למציאות. אתה מקשיב לשיחם של בני ירושלים ומתמלא בעגועים על הנפש המסכנה: הנער אפרים, בנו של הפרנס התקיף ושל האשה היפה, בעלת הכובעים הקטנים והנאים, שנדרסה למות על-ידי נהג בריטי שיכור. אפרים יוצא לשדות סנתדריה ומגיש ליד קברות-הסנהדרין באיש ואשה היו"שבים ומציירים, שני תלמידים ב, בצלאל". וכאשר שואל הצייר איזו תמונה נושאת חן בעיניו, הוא אומר: "התמונה של אשתך". "מניין לך שזו אשתי", שואל הצייר, ואפרים נבוך. ושנים לאחר-מכן, בשבתו בבית מפרה שלו, אשה צעירה, הגרה יחד עם איש כסוף-שער, הוא קובע מיד וללא פיקסוק כי האיש הוא אביה. "מה, הוא נראה זקן כל-כך...?", שואלת אלת האשה, וקובעת: "הוא בעלי". ואפרים אומר לעצמו כי מוטב היה אילו פצתה האד"מה את פיה ובלעה אותו. איש ואשה היוש"בים יחידים בשדה הריהם בעל ואשה, ואשה צעירה וגבר קשיש הריהם בת ואביה. חד וחלק. זוהי דוגמה לאותה מבוכה אותנטית המעורבת בנימה של עצבות והומור "שחרי" דק הפרושה על הסיפורים.

דוד שחר הוא דור רביעי לילידי הארץ, וירושלים היא לו ראשית-מראות-ילדותו; מה שספגה עיניו ועדיין לא שבעה מלראות. שחר הוא סופר "יליד" המצליח לצוד נפש עירו ולציירה על מורכבותה: העיר השטופה גלים-גלים של עמים ותרבויות הקיימים ורוחשים בה.

"מותו של האלוהים הקטן" הוא מבחר סיפורים רים מתוך שני קבצי הסיפורים הראשונים של דוד שחר—"על החלומות" (1955) ו"קיסר" (1960). בוכות כמה מן הסיפורים הכלולים בקובץ זה, כגון "הרופא הקטן מרחוב התב"שים", "על החלומות", "דברים שבטבע האדם"

עוד שירים

מאהורבכים עמודים לנו כאן, והמדסדף בהם אינו מוצא שירים הרבה שכדאי להתעכב עליהם. שיריו של משה טבנקין דלי-ביטוי הם זפשוטי-אמצעים אך יומרתם גדולה. ריח שירת ההשכלה דבק בהם יחד עם הדים, רחוקים מאד-מאד, משלונסקי, אל-תרמן ורחל. "בבגוד באדם כוחו— / במעבר פסגות / לא יבוא", הוא אומר בשיר "כניא בראזוב"; ואכן, כוחו של טבנקין הוא לכל היותר זה המאפשר גיחה על "סוד חמוקי משעולים", משעולים שרגל אדם כבר הרש"תם הרבה והם רפודים עליצות לרוב. "בבגוד באדם קולו— / לא יאמר דברי שיר / אל יתהלל / זה קולו שמעל, / אביון ודל", וכו'. לוואי והיה בעל-הדברים נוהג על-פי רוחם.

שורותיו של טבנקין שבות אל שדות-הקרב של עבר והווה, והוא יודע לעשות שיר מכל שבר היגיו, איזו ותקוה, בערבוביה לא-מאורגנת של סגנונות.

לכל היותר, זוהי שירה של כתיבת-תנועה תיים—ולא ממיטבם—שירה שולית באיכותה, הניתנת עמרים-עמרים. מחמת יומרנות שבהם אין שירי טבנקין מגיעים אפילו לדרגת אותה שירה צנועה, נקית-כפיים, נינוחה, יודעת-מקומה. "עוד שירים" הם עוד הרבה שירים שפמתם אינה צופנת הפתעות בתוכה.

ז. ש.

מותו של האלוהים הקטן

סיפוריו של דוד שחר הם, במיטבם, כרוניקה ירושלמית מעולה. הוא סופר "היישוב הישן" האשכנזי בירושלים. הוא מעלה את ימי המנדט, בהם צרו על היישוב הישן הוויות זרות. שבעצם נוכחותן פוררו את יסודותיו. בכוח המעשה נהפכים ההלוצים הציגונים ממזרח-אירופה לאצולה החדשה של היישוב, ואילו בני היישוב הישן—המשפחות העתיקות והגאות—

* דוד שחר: מותו של האלוהים הקטן (סיפורים); והצאת שוקן, 1970; 243 עמ'.

* משה טבנקין: עוד שירים; היצאת הקיבוץ המאוחד, 1970; 40 עמ'.

אר מאופק, שכוונתי למסירת הדברים ללא אמפאטיות, ברוח רפה—אלא לברירה מכוונת של נקודות-ההסתכלות.

אמנם, אין זו המצאה מקורית מרעישה: הריי אליום האמריקאי ידע דרך-סיפור זו והעמיד שורה לא-מבוטלת של סופרים גדולים (וגדור לים פחות) שהפליאו עשות בזה. עד כדי כך שאנו נוטים לחוש בריח האמריקאי כלאימת שאנו נתקלים בכתיבה גברית, המכסה על המיתח וצוברתו עד לפני נקודת-התפוצצות. אבל כוחו של ראובן מירן שהוא יודע היטב להפעיל את ההסתכלות והסגנון האלה, ואין לקרוא ספק בצמיחתם הטבעית מתוך גופי הסיפורים עצמם.

מחזותיהם של שמונה הסיפורים שבקובץ, שבחלקם הגדול נדפסו ב"קשת", הלא הם: המושבה הארצישראלית ("בהרים בפנים הארץ", "הרגע של סמי"); הקיבוץ ("כל שבת אחרי ארוחת בוקר", "אבא הולך עוזב"); קייפטאון, דרום-אפריקה ("מעלית לקומת המרתף", "עם מיסטר הרברט, על הווראנג' דה"); הצבא ("הגבעות המערביות"); פאריז הקוסמופוליטית של הזרים הצעירים ("בג' מל אמסטרדם"). האם רק צירוף-מקרים הוא שגם בעולמו של המינגווי תמצא את אמריקה של הפרובינציה היילדות, את אפריקה (אחרת, אמנם), את הצבא ואת פאריז של הדור הא' בוד? אין ספק שמירן אוהב את המינגווי וגם למד ממנו כמה דברים. רחוק מן המסתבר הוא לחפש אצלו חיקוי, או השפעות כבדות מדי. אפשר לגלות את העקבות ברייתמוס הפנימי של הדברים, בצלילות הביטוי, ביושב מסוים, בהליכה מתונה לצד הדברים בלא להתרגש מהם התרגשות ספרותית. אם תרצו, שיעור מצוין בכתיבה מבוגרת, אך התימאט" קה היא של מירן, היא שלנו. הדמיות הן מכאן, אפילו כשהן בנוף זר או מעורפלות, מנותקות מהקשר מפורש וממערכת של מניי עים.

כתיבתו של מירן היא אפסיכולוגית. בתארה את פרטי ההתנהגות היא מתנזרת מסיבתיות, מהשראות של רקע ביוגרפי או אחר, היא נוזנה מתמצית ההתהוות של הדברים, כשיי בורני של מירן מדברים, יש ובין שאלתו של האחד ותשובת חברו מתוארים כמה מעשים

ועל החטאים הקטנים", ראויים סיפוריו של דוד שחר להיתשב אחת מחטיבות הפרוזה החשובות של הכתיבה העברית החדשה.

ח. ב.

הגבעות המערביות

מבקר-קולנוע נודע הגדיר פעם את ההבדל הקטני בין הפיסתם האמנותית של אלפרד היצ'קוק ומיכלאנג'לו אנטוניוני: מתוך הגראף הדמיוני של מיתח ההתרחשויות בורר לו היצ'קוק ומצרף את הנקודות הגבוהות ביותר הזך הבלעת החללים שביניהם; ואילו אנטוניוני מחבר את הנקודות הנמוכות ביותר של המתח ומוותר על התפוצצויות. מיותר לומר שתהליך כזה, כרוב הדברים באמנות, הוא די-אלקטי: באשר הסוגסטיית של החללים החסרי רים יוצרות מתחים אחרים ואינן סתם מובלעות. מוחץ לשאלה בדבר ערכם ההשוואתי של שני יוצרי-קולנוע אלה (ושניהם אינם מדגי-הרקק) יש, כמדומה, באבחנה זו—שהיא, כמו-כן, תיאורטית ופשטנית ככל אחת מסוגה—קביעה נכונה: לפחות במבנה הפנימי של התוצאה—אם לא בציור הכוונה האמנותית. "Toute proportion gardée", היו אומרים, מן-הסתם, כמה מגיבורי של ראובן מירן, ומכל-מקום, אלה השווים בפאריז, באחד מסי-פורי הקובץ, ולומדים את ארנותיה ולשונה של העיר. אך אפשר לומר על כתיבתו של מירן שהיא פועלת על-פי החוקיות של הנקודות הנמוכות, ובשיטה זו היא מפיקה תוצאות נאות מאד.

מירן מספר על דראמות, בהן עוות וקיצור גיות, אלא שהוא תופס אותן מן הצד הנמוך: מבליע את ההתנגשות, את הצעקות, את ההלם ואף את עיקרי המעשים המכריעים, "מכניס אותם לסוגריים" ומשתהה על, "החללים", על השתיקות, על התנועות האגביות, על קיפאון הפנים, על מה שנגאה במבט שטחי טריוויאלי, לאירלוואנטי, אפור. ואין ליחס לזה את התו-

* ראובן מירן: הגבעות המערביות (סיפורים); הוצאת "מקור" ליד אגודת-הסופרים על-ידי הוצאת מסדה, 1970; 111 עמ'.